

संयुक्त प्रेस वक्तव्य

काठमाडौं, २०७९ चैत २४

अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवसको अवसरमा : संक्रमणकालीन न्याय प्रक्रियालाई समावेशी र पारदर्शी बनाउनका लागि सामूहिक तथा ठोस कार्यको आह्वान

आज ११औं अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस २०७९ मनाउँदै गर्दा एडभोकेसी फोरम-नेपाल (एएफ), द्वन्द्व पीडित महिला राष्ट्रिय सञ्जाल (सीभीडब्ल्यूएन), ह्युम राइट्स एण्ड जस्टिस सेन्टर (एचआरजीसी), नागरिक आवाज र द स्टोरी किचन सरकार तथा राजनीतिक नेतृत्वलाई बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन, सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐनलाई लैंगिक समावेशी बनाउने गरी संशोधन गर्दै संक्रमणकालीन न्याय प्रक्रियालाई टङ्गोमा पन्याउन आग्रह गर्दछौं ।

हालैका वर्षमा नेपालमा महिलाको अधिकार सुरक्षित बनाउनका लागि कानूनी सुधारहरूमा उल्लेख्य प्रगति भए पनि महिला र बालिकाहरूले विभेद एवं हिंसाको शिकार भइरहनुपरेको छ । उनीहरूलाई समानता तथा स्वायत्तताबाट वञ्चित गरिएको छ र न्यायमा उनीहरूको पहुँच निकै कठिन छ । देशमा १० वर्षसम्म चलेको सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा हजारौं महिला स्वेच्छाचारी पक्राउ, थुना, यातना र यौन दुर्व्यवहार जस्ता विभिन्न प्रकृतिका ज्यादतीको शिकार बनेका थिए । तर यी कुनै पनि घटनामा अनुसन्धान गरिएको छैन भने महिलाले न्यायमा पहुँच पाउने कुरा त परै जाओस् । नेपालको शान्ति प्रक्रिया तथा संक्रमणकालीन न्याय प्रक्रिया दुवैमा महिलाहरूको योगदान, आवाज, आवश्यकता तथा चाँसोलाई उपेक्षा गर्ने गरिएको छ । द्वन्द्वका दौरान यौन हिंसा तथा यातनाको पीडित बनेका महिलालाई अबै पनि द्वन्द्वपीडितको हक लाग्ने अन्तरिम राहत तथा पुनःस्थापना कार्यक्रमहरूबाट वञ्चित गरिएको छ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघको सुरक्षा परिषद् प्रस्ताव १३२५ तथा १८२० लाई अवलम्बन गर्नका लागि नेपाल सरकारले २०६८ सालमा पहिलो राष्ट्रिय कार्ययोजना ग्रहण गरेको थियो । महिला, शान्ति तथा सुरक्षाका विषयलाई सम्बोधन गर्नका लागि राष्ट्रिय कार्ययोजना बनाउने पहिलो दक्षिण एसियाली मुलुक नेपाल नै थियो । त्यसक्रममा नेपाल सरकारले महिलाको प्रतिनिधित्व, परिपूरण तथा न्याय सुनिश्चित गर्नका लागि एकीकृत दृष्टिकोण अपनाउने प्रतिज्ञा गरेको थियो । तर महिलाहरू परिपूरण तथा न्यायको पहुँचबाट वञ्चित भइरहे । पहिलो राष्ट्रिय कार्ययोजनामा रहेका कमीहरूलाई सम्बोधन गर्नका लागि सरकारले २०७९ असोज ७ मा दोस्रो राष्ट्रिय कार्ययोजनालाई स्वीकृति दिएको थियो । दोस्रो राष्ट्रिय कार्ययोजनाले राहत, पुनः प्राप्ति तथा पुनःस्थापना कार्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयनमा द्वन्द्वपीडित महिलाको प्रत्यक्ष एवं सार्थक सहभागिताको

प्रतिज्ञा गर्दछ । यसले महिला तथा बालिकाको विशिष्ट आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्दछ, एवं सबै तहमा महिलाको समानुपातिक तथा सार्थक सहभागिता सुनिश्चित गर्दछ ।

केही महिनाअघि सरकारले बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन, सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐनलाई संशोधन गर्नका लागि एउटा मस्यौदा विधेयक बनाउने पहल गरी संसद्समक्ष प्रस्तुत गरेको थियो । उक्त विधेयकमा केही सकारात्मक पक्षहरू रहेको भए पनि त्यसले सर्वोच्च अदालतको आदेशलाई सम्मान नगरी यौन तथा लैंगिक हिंसा सहितका मानवअधिकार उल्लंघनमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई वस्तुगत रूपमा उन्मुक्ति दिने प्रावधानहरू समावेश गरेको थियो । तर राजनीतिक दलहरूका बीचमा सर्वसम्मति बन्न नसकेपछि उक्त विधेयक पारित हुन सकेन ।

गत मंसिरमा भएको आमनिर्वाचनपछि नयाँ सरकार गठन भएको छ । नवनिर्वाचित सरकारले पनि संक्रमणकालीन न्याय प्रक्रियालाई प्राथमिकता दिने प्रतिज्ञा गरेको छ र सर्वोच्च अदालतको निर्णय तथा नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय दायित्वअनुरूप बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन, सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐन संशोधन गर्ने प्रतिबद्धता समेत व्यक्त गरेको छ ।

हामी सरकारको खोक्रो प्रतिज्ञा तथा संक्रमणकालीन न्याय प्रक्रियामा भइरहेको विलम्बमा चिन्ता व्यक्त गर्दछौं । यस विलम्बका कारण सत्य, न्याय र परिपूरणमा पीडितहरूको पहुँचमा नकारात्मक असर परिरहेको विषयलाई पनि पुनः जोड दिन चाहन्छौं । हामी सरकारलाई देहायका कुरा गर्नका लागि आह्वान गर्छौं :

१. सर्वोच्च अदालतको आदेश तथा नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय दायित्वअनुरूप बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन, सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐन संशोधन गर्ने प्रक्रियालाई गति दिन,
२. संक्रमणकालीन न्याय प्रक्रियालाई थप समावेशी र पारदर्शी बनाई द्वन्द्वपीडित महिलाको चिन्तालाई सम्बोधन गर्न,
३. नेपालको सशस्त्र द्वन्द्वमा महिला तथा बालिकाको भूमिकालाई स्वीकार गर्न र द्वन्द्वपीडित महिलाको अधिकारलाई असर गर्ने कानून एवं नीति निर्माणमा उनीहरूको सार्थक सहभागिता सुनिश्चित गर्न,
४. दोस्रो राष्ट्रिय कार्ययोजना अवलम्बन गर्नका लागि गम्भीर प्रयास गर्ने र योजनामा उल्लेख गरिएका प्रतिज्ञाको कार्यान्वयन गर्न,
५. द्वन्द्वसँग सम्बन्धित यौन हिंसाका पीडित महिलाको मौखिक बयानलाई थप अनुसन्धानका लागि प्राथमिक प्रमाणका रूपमा लिन,
६. बलात्कार तथा अन्य प्रकृतिका यौन हिंसाका घटनाको जाहेरी दिनका लागि तोकिएको हदम्याद हटाउन ।